

سرطان رحم

ناشر: بنیاد امور بیماری‌های خاص
زیر نظر: معاونت آموزش و پژوهش - دکتر محمدجواد کیان
نوبت و سال انتشار: دوم/۱۴۰۰
شمارگان: ۳۰۰۰ جلد

مقدمه

بنیاد امور بیماری های خاص به عنوان یک نهاد عمومی غیردولتی فعالیت خود را از اردیبهشت ماه ۱۳۷۵ به منظور سامان دهی و ارتقای وضعیت بیماران خاص در زمینه های مختلف درمانی، دارویی، آموزشی، پیگیری حل مشکلات اجتماعی این بیماری ها آغاز نمود. این بنیاد در کنار وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به عنوان یک سازمان غیر دولتی در چهارچوب سیاست های تدوین شده و با بهره گیری از کمک های مردمی، در جهت بهبود وضعیت بیماران عمل می نماید.

یکی از اقدامات مهم و اساسی که در این بنیاد در طی سال های پس از تأسیس انجام شده است فعالیت های آموزشی و پژوهشی نظیر برگزاری همایش ها و کارگاه های آموزشی، کنگره های علمی بین المللی، برگزاری کلاس های آموزشی جهت کادر درمان، خانواده ها و بیماران و تألیف، چاپ و توزیع صدها هزار کتاب و کتابچه است که نقش بسزائی در ارتقای سطح سواد سلامت مردم در مورد بیماری هایی همچون دیالیز، تالاسمی، هموفیلی، دیابت، ام اس، اتیسم، ای بی و انواع سرطان ها داشته است. یقیناً هر چه به اطلاعات مردم در مورد بیماری ها و راه های پیشگیری از ابتلا افزوده شود از میزان موارد جدید بیماری و همچنین عوارض ناخواسته و ناتوان کننده بیماری های خاص کاسته خواهد شد. امید است با اتکال به ذات باری تعالی و با همکاری و همیاری مردم شریف ایران در جهت یاری رساندن به مبتلایان به بیماری های خاص گام برداشته، و جامعه پزشکی ما با استفاده از دانش بومی و جهانی، پیشرو در پیشگیری و درمان بیماری های خاص باشند.

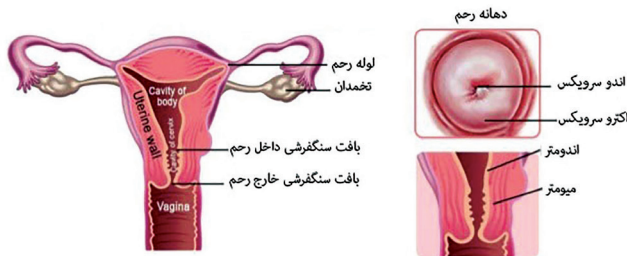
بنیاد امور بیماری های خاص

سرطان چیست؟

سرطان نوعی بیماری است که در آن سلول‌های غیر طبیعی در بعضی از بافت‌ها یا اعضای بدن خارج از کنترل‌های طبیعی شروع به رشد و افزایش تعداد می‌کنند. در زمان حیات، سلول‌های طبیعی بدن در طی یک روند کنترل شده بازسازی و تکثیر می‌شوند. این امر باعث رشد طبیعی بدن و ترمیم بافت‌های صدمه دیده و زخم‌ها می‌شود. وقتی که سلول‌ها خارج از کنترل‌های طبیعی رشد کنند توده‌ای از سلول‌ها را بوجود می‌آورند که به آن تومور می‌گویند. بعضی از تومورها فقط در مکان ایجاد خود رشد کرده بزرگ می‌شوند که به آنها تومورهای خوش خیم می‌گویند. بعضی از تومورها نه تنها در محل ایجاد، رشد می‌کنند بلکه توانایی تهاجم و تخریب بافت‌ها و اعضای اطراف را نیز داشته و می‌توانند به نقاط دور دست بدن گسترش پیدا کنند. این تومورها را تومورهای بدخیم یا سرطان می‌گویند. گسترش به نقاط دور دست بدن وقتی اتفاق می‌افتد که سلول‌های بدخیم از محل اولیه خود کنده شده و از طریق جریان خون یا سیستم لنفاوی بدن منتقل گشته و در نقاط جدید، تومور جدیدی را ایجاد کنند. به این تومورهای ایجاد شده جدید، متاستاز می‌گویند.

آناتومی و فیزیولوژی رحم

رحم که اغلب به آن زهدان یا بچه دان نیز گفته می‌شود، یک عضو ماهیچه‌ای تو خالی است که در لگن خاصره زنان قرار گرفته است. در زنان غیر حامله رحم در حدود ۷/۵ سانتی متر طول دارد و به شکل گلابی است. رحم قسمتی از دستگاه تولید مثل زنان و محلی برای رشد جنین در طی آبستنی است. در حاملگی با رشد جنین رحم نیز بزرگ می‌شود.

رحم از دو بخش تشکیل شده است :

قسمت حفره مانند تو خالی رحم که ساختار ماهیچه‌ای دارد و سطح داخلی آن از لایه‌ای سلولی به نام آندومتر پوشیده شده است.

قسمت دوم گردن رحم است که بین جسم رحم و قسمت خارجی دستگاه تناسلی زنانه قرار گرفته است.

پس از ختم قاعدگی در یک زن باردار، اندومتر شروع به رشد کرده و پر خون می شود. با شروع قاعدگی بعدی، این آندومتر رشد یافته، ریزش می کند و به همراه مقداری خون خارج می شود. این چرخه به طور مرتب در دوران باروری زن ادامه می یابد که به آن عادت ماهانه می گویند.

حقایق در مورد سرطان رحم

سرطان رحم نیز مانند بیشتر سرطان ها با تشخیص زودرس و معالجه بموقع می تواند به بهبود کامل منجر شود. زنان مبتلا به سرطان گردن رحم اگر در مراحل اولیه با آزمایش معروف به آزمایش پاپ اسمیر تشخیص داده شوند، معالجه آنها آسان و در دسترس خواهد بود (آزمایشی که در دسترس همه است).

این جزوه نشانه ها و عوامل موثر در ایجاد هر دو سرطان رحم (سرطان آندومتر و سرطان گردن رحم) را توضیح می دهد.

سرطان رحم تمام خصوصیات عمومی سرطان ها را داراست. وقتی درباره سرطان رحم صحبت می کنیم در واقع به دو نوع مختلف سرطان اشاره می شود. یکی از این دو، سرطان گردن رحم و دیگری سرطان لایه پوشاننده داخلی رحم یا سرطان آندومتر است.

این دو نوع سرطان، در دو گروه سنی متفاوت شیوع بیشتری دارند. سرطان گردن رحم در سنین پایین تر ایجاد می شود در حالی که سرطان آندومتر معمولاً مخصوص سنین بالاست. در بیشتر موارد سرطان گردن رحم، سلول های پوشاننده دهانه رحم قبل از سرطانی شدن تغییرات خفیف تا شدیدی را در چند سال پیدا می کنند، این تغییرات پیش سرطانی را دیسپلازی می گویند.

معمولاً در رحم نیز بافت پوشاننده یا آندومتر تغییرات پیش سرطانی خفیف یا شدیدی را قبل از تبدیل شدن به سرطان پیدا می کند که به آن هیپرپلازی می گویند.

لزوماً این تغییرات پیش سرطانی همیشه به سرطان تبدیل نمی شوند ولی هر دوی این تغییرات به عنوان علائم هشدار دهنده بوده و در صورت برخورد با آنها باید درمان شده و پیگیری و معاینه مرتب صورت گیرد.

کشف زود هنگام سرطان های رحم و گردن رحم اهمیت حیاتی دارد. وقتی که سرطان رحم در مراحل اولیه و محدود به رحم پیدا شود، احتمال بهبود کامل آن بیش از ۸۰ درصد است اما اگر بیماری در مراحل اولیه درمان نشود، سرطان به لایه های عمقی رحم و بعد از آن به اعضای مجاور گسترش می یابد یا حتی به اعضای دوردست بدن تهاجم می کند. در

این مرحله، درمان موثر سرطان رحم دشوار و گاه ناممکن است. چون سرطان رحم و گردن رحم از لحاظ سیر و درمان دو مشی متفاوت دارند، به هر کدام از این سرطان‌ها به طور جداگانه خواهیم پرداخت.

علل ایجاد سرطان گردن رحم چیست؟

علت اصلی ایجاد سرطان گردن رحم به خوبی شناخته نشده است ولی عواملی وجود دارد که می‌توانند احتمال ابتلا به سرطان گردن رحم را افزایش دهند. این عوامل عبارت‌اند از:

الف- ازدواج و شروع مقاربت در سنین پایین

ب- به دنیا آوردن فرزندان زیاد

ج- ابتلا به برخی بیماری‌های عفونی و مقاربتی و آلودگی با ویروس HPV (زگیل تناسلی)

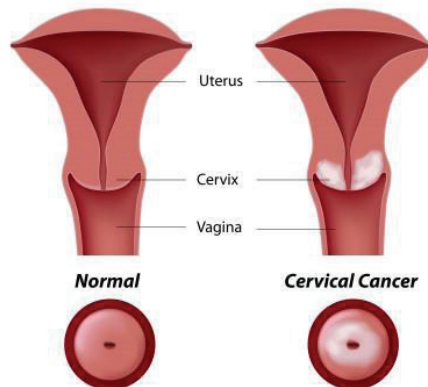
د- تعدد شریک جنسی

ه- استعمال دخانیات

و- بعضی عوامل ژنتیکی

وجود هر یک از عوامل فوق، به معنی ابتلای حتمی به سرطان گردن رحم نیست بلکه عوامل ذکر شده همه می‌توانند خطر ابتلای به سرطان را افزایش دهند.

علائم سرطان گردن رحم

سرطان گردن رحم در مراحل اولیه هیچ گونه علامتی ندارد. این نکته اهمیت پیگیری مرتب و انجام آزمایش‌های لازم بخصوص تست پاپ اسمیر را مشخص می‌کند. در مراحل

پیشرفته تر، سرطان گردن رحم با علائمی مثل خروج ترشحات غیر طبیعی و معمولا بد بو از دستگاه تناسلی، خونریزی های غیر طبیعی زنانه، خونریزی بعد از مقاربت، درد پشت و احساس ناراحتی در لگن خود را نشان می دهد. باید توجه داشت که این علائم در بیماری های دیگر غیر از سرطان دهانه رحم نیز دیده می شوند. توجه به این علائم و مراجعه به پزشک سبب می شود تا سرطان گردن رحم از دیگر بیماری ها تشخیص داده شود.

نقش زنان در پیشگیری و درمان سرطان گردن رحم با انجام پاپ اسمیر

برای کاهش خطر ابتلا به سرطان گردن رحم، دوری از عوامل خطرزا می تواند کمک کننده باشد ولی پیشگیری صد در صد امکان پذیر نیست. با این حال سرطان گردن رحم را می توان در مراحل بسیار ابتدایی که به طور کامل درمان پذیر است، شناسایی کرد. راه شناسایی زودرس سرطان گردن رحم آزمایش مرتب پاپ اسمیر است.

این آزمایش تغییرات خفیف سلولی را که ممکن است به سرطان منجر شود، نشان می دهد. برای انجام این آزمایش هر زن لازم است که به طور مرتب به پزشک مراجعه کند. پزشک مقداری از سلول های موجود در گردن رحم را برداشته و پس از قرار دادن آن ها روی لام های شیشه ای یا در محلول ThinPrep (تین پرپ) به آزمایشگاه می فرستد. نتیجه آزمایش، وضعیت فرد را از لحاظ ابتلا به سرطان گردن رحم مشخص خواهد کرد. انجام این آزمایش به طور سرپایی بوده، چند دقیقه بیشتر طول نمی کشد و ناراحتی خاصی ایجاد نخواهد کرد.

تمام زنان ازدواج کرده که بین ۲۵ تا ۶۵ سال سن دارند، باید به طور مرتب این آزمایش را انجام دهند. انجام تست غربالگری سرطان دهانه رحم می بایست اولین بار در سن ۳۰ سالگی به روش پاپ اسمیر یا تین پرپ انجام شود و بهتر است به همراه آن تست HPV نیز انجام گیرد.

فواصل زمانی انجام آزمایش پاپ اسمیر

این آزمایش باید هر سه سال یک بار تکرار شود. در نوبت اول و دوم، فاصله این آزمایش یک سال است. در موارد خاصی پزشک دستور تکرار آزمایش در فواصل کمتر را می دهد که نباید موجب نگرانی شود. در صورت پاپ اسمیر منفی سه سال پشت سر هم، پاپ

اسمیر هر سه تا پنج سال مجدد انجام خواهد شد. در صورت HPV مثبت توصیه می‌شود که جهت ادامه بررسی‌ها به متخصص زنان برای کولپوسکوپی یا بیوپسی ارجاع شود. البته تست HPV در ایران جزء پروتکل‌های بهداشت و درمان وارد نشده است ولی در کتاب‌های معتبر علمی تست HPV به همراه تست غربالگری سرطان دهانه رحم انجام می‌شود. در صورت مثبت بودن ارجاع به متخصص زنان و در صورت منفی بودن هر پنج سال پاپ اسمیر کافی است.

بهترین زمان انجام آزمایش پاپ اسمیر

بهتر است این آزمایش دست کم هفت روز بعد از آخرین روز قاعدگی انجام شود. نباید قبل از انجام آزمایش کانال زایمانی شسته شود زیرا شست و شوی زیاد باعث از بین رفتن سلول‌های موجود و اختلال در نتیجه آزمایش می‌شود. اگر شما به علت برداشتن رحم در سنین قبل از یائسگی قاعده نمی‌شوید، راجع به بهترین زمان این آزمایش با پزشک خود مشورت کنید. افرادی که به هر علت رحم آن‌ها را خارج کرده‌اند، لازم است که برای تصمیم‌گیری درباره این آزمایش با پزشک خود مشورت کنند.

نتایج آزمایش پاپ اسمیر

در بیشتر وقت‌ها، نتیجه آزمایش طبیعی است. گاه ممکن است درخواست تکرار آزمایش شود که معمولاً به دلیل نامناسب بودن نمونه گرفته شده از سلول‌ها و عدم امکان اظهار نظر صحیح درباره آن است. اگر نتیجه آزمایش غیر طبیعی باشد، ممکن است تغییرات خفیف سلولی یا عفونت را نشان دهد. در مواردی که تغییرات شدید سلولی نشان داده شده است، احتمال وجود سرطان وجود دارد.

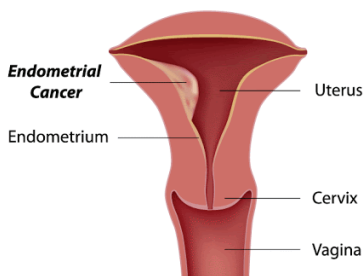
اقدامات لازم پس از تشخیص سرطان گردن رحم

هنگامی که سرطان گردن رحم فقط با آزمایش پاپ اسمیر تشخیص داده شود، در مراحل بسیار ابتدایی بوده و با درمان مناسب به طور کامل قابل بهبود است. بنابراین بدون نگرانی برای برنامه‌ریزی درمان به پزشک متخصص مراجعه کنید. به خاطر داشته باشید سرطان گردن رحم با مراجعه مرتب و آزمایش پاپ اسمیر قابل درمان قطعی است.

عوامل ایجاد کننده سرطان لایه پوشاننده سطح داخلی رحم (اندومتر)

Endometrial Cancer

هنوز علت اصلی سرطان اندومتر شناخته نشده است ولی عوامل مختلفی وجود دارد که ممکن است باعث افزایش احتمال ابتلا به سرطان رحم شود. از این عوامل می توان چاقی، فشار خون بالا، بیماری قند(دیابت)، استفاده از بعضی داروها و هورمون ها را نام برد. سرطان اندومتر معمولاً در سنین بعد از یائسگی دیده می شود و بندرت در زنان جوان پدیدار می شود.

علائم سرطان اندومتر

مهم ترین علامت این بیماری خونریزی غیر طبیعی از دستگاه تناسلی است. هر نوع خونریزی بعد از سن یائسگی در زنان و نیز خونریزی های غیر طبیعی قبل از یائسگی باید مورد بررسی و توجه دقیقی قرار گرفته و فرد از نظر وجود سرطان رحم بررسی شود. در بسیاری از موارد این خونریزی ها علل غیر سرطانی دارد ولی توجه زود هنگام، در مواردی که سرطان عامل این خونریزی هاست، می تواند باعث نجات جان بیمار شود.

درمان سرطان های رحم و گردن رحم

در درمان این دسته از سرطان ها، از روش های جراحی، پرتودرمانی (رادپوتراپی) و گاه شیمی درمانی و هورمون درمانی استفاده می شود. انتخاب هر کدام از این روش های درمانی بر اساس نوع بیماری و میزان گستردگی آن انجام می گیرد. هرچه بیماری در مراحل ابتدایی تر کشف شود، درمان سبک تر، عوارض آن کمتر و موفقیت آن بیشتر می شود.